

Aspekty bezpieczeństwa w Zagrodach Edukacyjnych

Konferencja VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Publikacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Aspekty bezpieczeństwa w Zagrodach Edukacyjnych

Kraków 2024

Aspekty bezpieczeństwa w Zagrodach Edukacyjnych.

Publikacja opracowana i wydrukowana w zakresie operacji pn.: „Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych – inspiracje dla rozwoju” w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2024–2025.

Opracowanie zbiorowe

Zdjęcie na okładce: Zasoby fotograficzne Canva

Opracowanie graficzne: Frańczuk Patrycja

© Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

Wydawca:

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE ODDZIAŁ W KRAKOWIE
ul. Meiselsa 1, 31-063 Kraków

tel.: +48 12 424-05-00, fax.: +48 12 424-05-05

e-mail: krakow@cdr.gov.pl

Kraków 2024

Odwiedź portal – www.ksow.pl

Zostań partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

Spis treści:

Bezpieczeństwo i Higiena pracy w Zagrodach Edukacyjnych: Dogłębna Analiza i Praktyczne Rozwiązania.....	1
opracowała: dr inż. Urszula Solińska-Marek	
Bezpieczeństwo weterynaryjne w Zagrodzie Edukacyjnej.....	6
opracował: lekarz weterynarii Maciej Wierchoń	
Aspekty Prawa Budowlanego w Kontekście Zagród Edukacyjnych w Polsce.....	10
opracował: mgr inż. Rafał Zarzycki	
Bezpieczeństwo Pożarowe w Zagrodach Edukacyjnych.....	14
opracował: mł. bryg. mgr inż. Paweł Liszaj	
Standardy ochrony dzieci w Zagrodach Edukacyjnych - realna zmiana czy dodatkowy obowiązek?.....	20
opracowała: Magdalena Hojnor - Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę	
Aspekt bezpieczeństwa sanitarnego uwzględnieniem roli inspekcji sanitarnej w produkcji i obrocie żywnością.....	27
opracowała: Anna Wojtasiońska-Żygadło - Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Środzie Śląskiej	

Bezpieczeństwo i Higiena Pracy w Zagrodach Edukacyjnych: Dogłębna Analiza i Praktyczne Rozwiązania

Wprowadzenie

Zagrody edukacyjne to niezwykle ważne inicjatywy, które łączą edukację ekologiczną, kulturową i społeczną w wyjątkowym środowisku wiejskim. Uczestnicy takich programów, zarówno dzieci, jak i dorośli, mają możliwość bezpośredniego obcowania z naturą, procesami rolniczymi, tradycjami oraz zrozumienia, jak ważną rolę odgrywa zrównoważony rozwój w codziennym życiu. Dzięki interaktywnym zajęciom, takim jak warsztaty kulinarne, spotkania z hodowcami czy prezentacje maszyn rolniczych, zagrody edukacyjne stanowią nie tylko miejsce nauki, ale także przestrzeń budowania świadomości ekologicznej oraz więzi społecznych.

Jednakże, jak każde miejsce pracy i edukacji, zagrody edukacyjne wymagają szczególnej uwagi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP). Specyfika działań w takich miejscach, od prac z maszynami rolniczymi po kontakt ze zwierzętami, niesie ze sobą ryzyko, które musi być dokładnie ocenione i odpowiednio zarządzane. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i higieny jest kluczowe nie tylko dla zdrowia uczestników, ale również dla reputacji zagrody jako profesjonalnej i bezpiecznej przestrzeni edukacyjnej.

Infrastruktura: Fundament Bezpieczeństwa

Infrastruktura w zagrodach edukacyjnych odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa uczestnikom i organizatorom. Obejmuje ona zarówno budynki, w których odbywają się zajęcia, jak i tereny zewnętrzne, które są wykorzystywane podczas warsztatów, spacerów czy prezentacji rolniczych. Każdy z tych elementów musi spełniać określone wymogi bezpieczeństwa, aby minimalizować ryzyko wypadków.

Stan techniczny budynków

Budynki w zagrodach edukacyjnych, takie jak stodoły, obory, spichlerze czy sale warsztatowe, często są adaptowane z tradycyjnych konstrukcji wiejskich. Choć nadaje to im unikalny charakter, wymaga również szczególnej uwagi w kontekście bezpieczeństwa. Kluczowe znaczenie ma stabilność konstrukcji oraz jej dostosowanie do intensywnego użytkowania przez grupy uczestników. W praktyce oznacza to regularne przeglądy techniczne, które pozwalają na wczesne wykrycie uszkodzeń, takich jak pęknięcia belek stropowych czy nieszczelności dachów.

Przykładem może być zagroda edukacyjna, która w ramach modernizacji wyposaża swoją starą stodołę w nowoczesny system wentylacji, co pozwoliło na organizowanie warsztatów rękodzielniczych nawet w miesiącach letnich, kiedy poziom pyłów i ciepła mógłby być problematyczny.

W jednej z europejskich zagród edukacyjnych wprowadzono innowacyjny system tras edukacyjnych. Każda trasa była oznaczona kolorami i posiadała tablice informacyjne, które nie tylko ostrzegały przed niebezpieczeństwami, ale również edukowały uczestników na temat lokalnej fauny i flory. To rozwiązanie zwiększyło bezpieczeństwo oraz walory edukacyjne zagrody.

Zabezpieczenia na terenach zewnętrznych

Ścieżki spacerowe, pastwiska, ogródki edukacyjne czy przestrzenie rekreacyjne to miejsca, które również muszą być odpowiednio przygotowane. Kluczowe znaczenie mają tutaj równość nawierzchni, brak przeszkód (takich jak wystające korzenie drzew) oraz jasne oznaczenia miejsc niebezpiecznych. W przypadku otwartych zbiorników wodnych czy rowów melioracyjnych konieczne jest zastosowanie ogrodzeń, a także wyraźnych tablic ostrzegawczych.

Maszyny Rolnicze: Wyjątkowe Wyzwanie dla BHP

Maszyny rolnicze to niezwykle atrakcyjny element programów edukacyjnych w zagrodach. Prezentacja ich działania, możliwość zobaczenia z bliska, jak funkcjonuje ciągnik, kombajn czy młocarnia, dostarcza uczestnikom wiedzy i wrażeń, które są trudne do osiągnięcia w innych warunkach edukacyjnych. Jednak maszyny te niosą ze sobą także wysokie ryzyko, szczególnie w kontekście kontaktu z dziećmi i osobami nieprzyzwyczajonymi do pracy w środowisku rolniczym.

Regularne przeglądy i konserwacja

Podstawą bezpiecznego korzystania z maszyn rolniczych jest ich odpowiedni stan techniczny. Regularne przeglądy techniczne powinny obejmować wszystkie elementy maszyny, od silnika po osłony ruchomych części. Warto również pamiętać o przeprowadzaniu szczegółowych inspekcji przed każdą prezentacją, aby upewnić się, że urządzenie działa poprawnie i nie stwarza zagrożenia.

Zasady prezentacji maszyn

Każda prezentacja pracy maszyn rolniczych powinna być prowadzona przez wykwalifikowany personel. Operator maszyny nie tylko powinien posiadać wiedzę na temat jej obsługi, ale również być przeszkolony w zakresie zasad bezpieczeństwa.

Przed rozpoczęciem demonstracji warto przeprowadzić krótkie szkolenie dla uczestników, wyjaśniając, jak działa maszyna oraz jakie elementy są potencjalnie niebezpieczne.

Zabezpieczenie przestrzeni wokół maszyn

Obszar, w którym odbywa się prezentacja pracy maszyny, powinien być wyraźnie oznaczony i oddzielony od widzów. Przykładem dobrej praktyki może być zastosowanie barierek ochronnych, które uniemożliwiają przypadkowe zbliżenie się do maszyny. W jednej z polskich zagród edukacyjnych strefa demonstracyjna dla kombajnów została wytyczona w odległości co najmniej 20 metrów od uczestników, co zapewniło pełne bezpieczeństwo nawet przy pracy na wysokich obrotach.

Interakcja ze Zwierzętami: Edukacja z Szacunkiem i Ostrożnością

Kontakt ze zwierzętami gospodarskimi, takimi jak krowy, konie, kozy czy drób, jest jednym z najbardziej fascynujących elementów zagród edukacyjnych. Uczestnicy mają możliwość poznania zwyczajów zwierząt, ich potrzeb oraz sposobów hodowli, co jest niezwykle cennym doświadczeniem, szczególnie dla osób z obszarów miejskich. Jednak bezpośrednia interakcja ze zwierzętami wiąże się z ryzykiem, które musi być odpowiednio zarządzane.

Zdrowie zwierząt i ich przygotowanie do kontaktu z ludźmi

Kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa ma stan zdrowia zwierząt. Każde zwierzę w zagrodzie edukacyjnej powinno być regularnie badane przez weterynarza, aby wykluczyć możliwość przenoszenia chorób odzwierzęcych. Dodatkowo, zwierzęta powinny być odpowiednio pielęgnowane i osvajane z obecnością ludzi, co minimalizuje ryzyko nieprzewidywalnych zachowań.

Zasady postępowania ze zwierzętami

Przed rozpoczęciem zajęć każdy uczestnik powinien zostać zapoznany z zasadami postępowania w pobliżu zwierząt. Warto wyjaśnić, że nie należy podchodzić do zwierząt od tyłu, wykonywać gwałtownych ruchów czy próbować ich karmić bez nadzoru opiekuna. W jednej z zagród edukacyjnych wprowadzono specjalne szkolenia dla dzieci, które uczyły, jak odczytywać sygnały wysyłane przez zwierzęta – na przykład oznaki stresu czy niepokoju.

Bezpieczne strefy kontaktu

Strefy przeznaczone do interakcji ze zwierzętami powinny być dobrze zorganizowane i nadzorowane przez przeszkolony personel. Zwierzęta powinny mieć możliwość odpoczynku w miejscach niedostępnych dla uczestników, aby uniknąć ich przemęczenia. Dodatkowo, wprowadzenie stacji do dezynfekcji rąk w pobliżu stref kontaktu jest prostym, ale skutecznym środkiem higienicznym.

Higiena i Sanitarne Wymagania w Zagrodach Edukacyjnych

Zapewnienie wysokich standardów higieny w zagrodach edukacyjnych jest jednym z najważniejszych elementów ich funkcjonowania. Dotyczy to zarówno przestrzeni edukacyjnych, jak i pomieszczeń sanitarnych, narzędzi oraz zwierząt. Wszystkie te elementy muszą być utrzymywane w nienagannym stanie, aby zapobiec ryzyku zakażeń czy innych zagrożeń zdrowotnych.

Podsumowanie

Bezpieczeństwo i higiena pracy w zagrodach edukacyjnych to nie tylko wymóg prawny, ale również fundament ich funkcjonowania. Poprawnie zaplanowane oraz wdrożone zasady BHP umożliwiają prowadzenie edukacji w sposób profesjonalny, bezpieczny i komfortowy. Zagrody, które traktują te aspekty priorytetowo, stają się wzorem do naśladowania oraz miejscami, do których uczestnicy chętnie powracają.

opracowała:
dr inż. Urszula Solińska-Marek

Bezpieczeństwo weterynaryjne w Zagrodzie Edukacyjnej

Zagroda edukacyjna to miejsce, gdzie dochodzi do bezpośredniego kontaktu pomiędzy ludźmi i zwierzętami. Dlatego też może dochodzić do oddziaływania zwierząt na ludzi, a także ludzi na zwierzęta. Oddziaływanie zwierząt na ludzi może powodować przeniesienie na ludzi chorób odzwierzęcych (mowa tu o typowych odzwierzęcych jednostkach, chorobowych takich jak wścieklizna, gruźlica, brucelozą, gorączka Q oraz rz. infekcjach przypadkowych drobnoustrojami i inwazjach pasożytów bytujących u zwierząt.

Możliwe jest również doprowadzenie do zakażenia zwierząt przez ludzi odwiedzających zagrodę chorobami zakaźnymi, na które zwierzęta są wrażliwe. Zwykle do takiego zakażenia może dochodzić w wyniku zawleczenia czynnika chorobotwórczego do zagrody drogą pośrednią (wniesienie na obuwiu czy ubraniu oraz kołach samochodów). Najważniejsze z takich chorób to grypa, afrykański pomór świń czy choroba niebieskiego języka, bowiem te choroby występują lub mogą wystąpić w Polsce. Nie stanowią one (pominąwszy grypę) zagrożenia dla ludzi, niemniej jednak w przypadku zawleczenia mogą spowodować duże problemy w zagrodzie, skutkujące nawet likwidacją w niej zwierząt.

Najgroźniejszą chorobą zakaźną, którą może zarazić się w Polsce od zwierzęcia jest wścieklizna. Jest to ostra choroba wirusowa ssaków występująca praktycznie na całym świecie (z wyjątkiem Australii i Antarktydy), przy czym największe zagrożenie stanowi w Azji i Ameryce Południowej oraz w Afryce. W Europie i w Ameryce Północnej chorobą w znacznym stopniu zwalczono.

W Polsce w ostatnich latach notowano po kilku przypadków choroby rocznie, ale były okresy gdy przypadków było znacznie więcej (w 2021 r. powyżej 100). Ludzie się zarażają wścieklizną i choroba ta jest dla nich śmiertelna.

Do zarażenia wścieklizną może dojść w wyniku pogryzienia lub podrapania przez zwierzę wściekłe. Do organizmu zostaje wtedy wprowadzony wirus, który wykazuje powinowactwo do tkanki nerwowej, do której przenika. Drogą wzdłuż nerwów wirus przedostaje się do mózgu powodując objawy nerwowe narastające i prowadzące do śmierci osobnika zakażonego, a także do ślinianek, gdzie się intensywnie namnaża i ze śliną może zakażać kolejne osobniki.

Objawy wścieklizny narastają stopniowo i u psów można je podzielić na 3 fazy. W fazie I (tzw. zwiastunowej) zwierzę zaczyna się dziwnie zachowywać – przestaje jeść i pić, może szczekać oraz warczeć bez powodu, może mieć rozszerzone źrenice i słabo reagować na światło. Faza ta trwa od 1 do 3 dni, następnie rozpoczyna się II faza choroby (tzw. pobudzenia). Zwierzę wykazuje pobudzenie oraz ruchliwość, może biegać bez celu przemieszczając się na wiele kilometrów. W tej fazie chory pies wykazuje agresję, gryząc twarde przedmioty (prety, futryny, kamienie itp.) Może atakować zwierzęta i ludzi. Psy w drugiej fazie zwykle szczekają, a szczekanie to może przechodzić w wycie. Rozpoczyna się również wypływ śliny. Faza ta może trwać do 7 dni i doprowadzić do wyczerpania zwierzęcia przechodząc do fazy trzeciej, czyli porażenia – zwierzę w tej fazie ma porażoną krtani i gardło i nie może przełknąć śliny, która jest widoczna, traci również głos. Mogą wystąpić drgawki i inne objawy nerwowe, a następnie porażenia, duszność, śpiączka i śmierć zwierzęcia.

U kotów objawy są podobne, ale nie ma wyraźnego podziału na fazy, może być też przebieg wścieklizny ze słabo wyrażonymi objawami. U dzikich zwierząt (szczególnie lisów) również może być różne nasilenie objawów. Podkreślić należy, że charakterystyczny dla zwierząt dzikich zarażonych wścieklizną jest zanik strachu przed ludźmi.

Wścieklizna jest nieuleczalną chorobą zwierząt i ludzi, dlatego walczy się z nią stosując szczepienia. U zwierząt to są szczepienia przedekspozycyjne iniekcyjne (wszystkie zwierzęta domowe) lub doustne (lisy). U ludzi stosuje się szczepienie poekspozycyjne.

Gruźlica – jest przewlekłą, bakteryjną chorobą wywoływaną przez prątki – specjalne drobnoustroje o dziwnych właściwościach. W Polsce występuje najczęściej u bydła, zwierząt dzikich oraz pozostałych przeżuwaczy. Do zarażenia ludzi dochodzi przez kontakt z osobnikiem chorym, przy czym kontakt ten jest najczęściej długotrwały. Gruźlica jest przewlekłą chorobą ogólnoustrojową doprowadzającą z czasem do wyczerpania organizmu i śmierci zwierzęcia.

U ludzi wymaga długotrwałego i kłopotliwego leczenia. W Polsce gruźlica zwierząt jest zwalczana z urzędu. Jeden raz na 5 lat bydło w wieku powyżej 6 tygodni jest badane w kierunku gruźlicy z wykorzystaniem próby tuberkulinowej. Chore było się likwiduje, a w gospodarstwach, gdzie wystąpiła gruźlica, bada się inne zwierzęta. W ciągu ostatnich lat gruźlica najczęściej była rozpoznawana u dzikich przeżuwaczy, w tym żubrów, gdzie powodowała znaczne straty wśród populacji. U zwierząt utrzymywanych w zagrodach edukacyjnych największy problem, jeżeli chodzi o gruźlicę mogą stanowić lamy i alpaki.

Wynika to z faktu, że:

- u tych zwierząt nie wykonuje się badań,
- zwierzęta te są bardzo modne,
- zwierzęta te były do Polski w niezbyt kontrolowany sposób przywożone (w europie też nie prowadzi się rutynowego badania lam i alpaki w kierunku gruźlicy),
- są bardzo sympatyczne,

Zalecane jest, aby lamy i alpaki były raz na 2-3 lata badane w kierunku gruźlicy. Badanie to musi przeprowadzić właściciel. W przypadku uzyskania wyniku dodatniego należy zgłosić ten fakt Inspekcji Weterynaryjnej

Grypa – jest ostrą wirusową chorobą zwierząt oraz ludzi wywoływaną przez wirusy. Zwykle wirusy grypowe nie pokonują bariery gatunkowej, ale ponieważ są one bardzo zmienne to może się to zdarzyć. Wirusy grypy są w stanie permanentnych zmian (przyjęło się określenie chmura wirusów)

Najgroźniejsze są wirusy grypy ptaków powodujące od kilku lat bardzo duże straty gospodarcze. Ze ssaków najczęściej zarażają się konie, świnie i ludzie. Choroba powoduje bardzo dużą śmiertelność u drobiu na fermach (szczególnie indyków i kur niosek), u ptaków dzikich śmiertelność jest mała i mogą występować objawy oddechowe oraz nerwowe. U ssaków grypa wywołuje szereg powikłań, które mogą powodować śmierć lub inne choroby. Grypa ptaków w Polsce jest zwalczana z urzędu. Zwalczanie ognisk choroby polega na likwidacji ptaków w gospodarstwie i dezynfekcji. Grypa jest chorobą która może stanowić zagrożenie dla ludzi (niektórymi wirusami człowiek może się zarazić, niektóre są bardzo słabo patogenne), jak również może być przenoszona na ptaki przez ludzi.

Możliwe jest zawleczenie choroby do gospodarstwa drogami pośrednimi.

Gorączka Q – bakteryjna choroba zwierząt oraz ludzi spowodowana przez rikietsję *Coxiella burnetti*. Choroba rzadko występuje w Polsce. Jest sporadycznie diagnozowana u bydła, owiec oraz kóz. Ludzie mogą się zarażać różnymi drogami, ale największe znaczenie ma spożywanie niepasteryzowanego mleka i serów. Choroba nie jest zwalczana z urzędu, więc eliminacja zwierząt zakażonych zależy od dobrej woli właściciela. Gorączka Q u zwierząt może nie dawać objawów klinicznych lub dawać bardzo nieswoiste objawy. U ludzi zaś może wywoływać różne objawy i mieć bardzo różny przebieg od ostrego z kaszlem gorączką i bólem mięśni do przewlekłego trwającego latami. Dużym problemem jest sama diagnostyka choroby. Leczenie ludzi polega na wielomiesięcznym podawaniu antybiotyku. Nieleczona choroba jest śmiertelna.

Przedstawione powyżej i krótko scharakteryzowane zoonozy są najbardziej istotnymi zoonozami występującymi w Polsce. Zarażenie się nimi przez ludzi od zwierząt jest bardzo niewielkie (ryzyko znikome).

Zastosowanie prostych środków ostrożności takich jak:

- zaszczepienie przeciwko wściekliźnie zwierząt w zagrodzie,
- badanie profilaktyczne przeżuwaczy w kierunku gruźlicy,
- niespożywanie surowego mleka i niepasteryzowanych wyrobów mlecznych,
- okresowe zamykanie ptaków i kontrola ich,
- stosowanie podstawowych zabiegów higieny,

praktycznie redukuje to ryzyko do zera.

Oprócz typowych zoonoz ludzie mogą zarazić się od zwierząt tzw. „patogenami przypadkowymi”. Pod tym określeniem kryją się patogeny występujące u zwierząt albo w ich środowisku, którymi generalnie człowiek nie powinien się zarazić, ale w pewnych niekorzystnych sytuacjach może do tego dojść. W tej grupie należy wymienić przede wszystkim pasożyty – głównie glisty psie lub kocie, których jaja w dużej ilości znajdują się w otoczeniu tych zwierząt.

Jaja te zawierają formę inwazyjną nicienia. Jaja po przypadkowym dostaniu się do przewodu pokarmowego (szczególnie u osobników z nie do końca rozwiniętym układem odpornościowym – np. dzieci) zostają strawione, w efekcie czego larwy zostają uwolnione w świetle przewodu pokarmowego. Następnie wolne larwy opuszczają przewód pokarmowy i przedostają się do narządów (najczęściej wątroby, mięśni, płuc, mózgu i oka) gdzie lokują się powodując reakcję alergiczną. W tej formie mogą żyć wiele lat, powodując długotrwałe ognisko zapalne w narządzie.

Istnieją również pasożyty (bąblowiec) gdzie człowiek może być żywicielem pośrednim, a forma larwalna tasiemca przybierać postać torbieli zlokalizowanej w wątrobie lub mózgu.

Sposobem na uniknięcie ryzyka zarażenia pasożytniczego ludzi pasożytami odzwierzęcymi jest okresowe odrobaczenie zwierząt.

Oprócz możliwego przenoszenia chorób ze zwierząt na ludzi możliwe jest również przenoszenie chorób przez ludzi na zwierzęta. Zwykle chodzi o przenoszenie bierne (drogami pośrednimi) patogenów wywołujących groźne choroby zakaźne. Najważniejszymi z takich chorób są pomór afrykański świń, grypa oraz choroba niebieskiego języka.

Pierwsza z wymienionych chorób czyli pomóż afrykański świń to ostra wirusowa choroba świń, dzików i świniodzików. Choroba nie jest groźna dla ludzi, ale może być zawleczona na kołach pojazdu, butach czy ubraniu jeżeli człowiek miał kontakt ze zwierzętami chorymi lub ich płynami ustrojowymi i innym materiałem zakaźnym. Choroba jest zwalczana urzędowo i po wystąpieniu na terenie gospodarstwa rolnego, wszystkie zwierzęta wrażliwe są uśmiercane. Sposobem zapobiegania jest niewprowadzanie pojazdu na teren zagrody oraz niewchodzenia na teren zagrody w ubraniach, które mogły mieć kontakt ze zwierzętami.

W analogiczny sposób zawlec można grypę ptaków (wrażliwe ptaki) oraz chorobę niebieskiego języka (wrażliwe przeżuwacze).

opracował:
lekarz weterynarii Maciej Wierzchoń

Aspekty Prawa Budowlanego w Kontekście Zagród Edukacyjnych w Polsce

Działalność Zagród Edukacyjnych w Polsce, jako przedsięwzięcia łączącego funkcje edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne w gospodarstwach rolnych, wymaga szczególnej uwagi na przepisy prawa budowlanego. Wykorzystanie budynków istniejących lub budowa nowych obiektów musi odbywać się w sposób zgodny z polskimi regulacjami prawnymi oraz zasadami projektowania, które uwzględniają bezpieczeństwo, funkcjonalność i ochronę środowiska. Polskie prawo budowlane to złożony zbiór przepisów obejmujący ustawę Prawo budowlane, rozporządzenia techniczno-budowlane oraz akty związane z planowaniem przestrzennym. Przedstawione poniżej kluczowe aspekty prawa budowlanego odnoszą się do wymogów, jakie powinny spełniać obiekty „Zagród Edukacyjnych”, wzbogacone o szczegółowe opisy i praktyczne przykłady.

Podstawowe Wymagania dla Obiektów Budowlanych

Podstawą każdej inwestycji budowlanej w Polsce jest spełnienie wymogów określonych w ustawie Prawo budowlane, a także w rozporządzeniach unijnych, takich jak rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 305/2011. Każdy obiekt budowlany musi być zaprojektowany i wykonany w sposób zapewniający bezpieczeństwo, trwałość oraz ochronę zdrowia użytkowników. W szczególności istotne są następujące aspekty:

Nośność i stateczność konstrukcji

Budynki muszą być odporne na obciążenia stałe i zmienne, takie jak ciężar własny, wiatr, śnieg czy wibracje generowane przez urządzenia mechaniczne. Na przykład w zagrodzie edukacyjnej, która prowadzi warsztaty stolarskie, budynki muszą być przygotowane na wibracje maszyn oraz zwiększone obciążenie konstrukcji wynikające z gromadzenia ciężkich materiałów. Właściwe projektowanie fundamentów i konstrukcji pozwala uniknąć katastrof budowlanych, które mogłyby zagrozić uczestnikom warsztatów.

Bezpieczeństwo pożarowe

Obiekty muszą być wyposażone w systemy zapobiegające rozprzestrzenianiu się ognia oraz umożliwiające szybką ewakuację. Przykładem może być zastosowanie ognioodpornych materiałów w salach warsztatowych oraz instalacja systemów przeciwpożarowych, takich jak czujniki dymu i automatyczne zraszacze wodne. Zagroda edukacyjna prowadząca zajęcia kulinarne może wymagać specjalnych zabezpieczeń w kuchniach, takich jak ognioodporne okapy czy gaśnice.

Higiena, zdrowie i środowisko

Każdy obiekt powinien być zaprojektowany z uwzględnieniem warunków sanitarnych. Na przykład toalety w zagrodach edukacyjnych muszą być podłączone do odpowiedniego systemu kanalizacyjnego lub oczyszczalni ścieków. Dodatkowo, obiekty edukacyjne powinny być wyposażone w systemy wentylacji, które zapewniają odpowiednią jakość powietrza, szczególnie w pomieszczeniach, gdzie przebywają dzieci lub prowadzone są zajęcia fizyczne.

Oszczędność energii i izolacyjność cieplna

Zrównoważone wykorzystanie energii jest kluczowe w kontekście obiektów budowlanych. Przykładem może być budynek zagrody edukacyjnej, w którym zainstalowano panele fotowoltaiczne dostarczające energię elektryczną oraz pompy ciepła zapewniające ogrzewanie zimą i chłodzenie latem. Dobre ocieplenie ścian i dachu pozwala zmniejszyć koszty utrzymania i ograniczyć emisję CO₂.

Funkcjonalność Zgodna z Przeznaczeniem Obiektu

Każdy budynek w zagrodzie edukacyjnej powinien być przystosowany do specyficznych funkcji, jakie ma pełnić. Funkcjonalność obejmuje dostępność mediów, takich jak woda, energia elektryczna i internet, a także odpowiednią gospodarkę odpadami.

Na przykład budynek mieszkalny dla gości uczestniczących w warsztatach powinien być wyposażony w niezawodne źródło wody pitnej oraz system grzewczy. Zagroda oferująca warsztaty związane z ochroną środowiska może zainstalować kompostowniki i segregatory odpadów, które są elementem edukacyjnym, a jednocześnie praktycznym rozwiązaniem ekologicznym.

Dostępność Usług Telekomunikacyjnych

Nowoczesne zagrody edukacyjne coraz częściej korzystają z technologii informacyjnych. Dostęp do szerokopasmowego internetu pozwala na prowadzenie zajęć z wykorzystaniem multimediiów, takich jak filmy edukacyjne, a także na efektywną promocję działalności w mediach społecznościowych. Na przykład gospodarstwo prowadzące warsztaty pszczelarskie może umożliwiać uczestnikom oglądanie na żywo pracy pszczół dzięki transmisjom z kamer umieszczonych w ulu.

Utrzymanie Właściwego Stanu Technicznego

Regularne kontrole techniczne są kluczowe dla trwałości i bezpieczeństwa obiektów. W zagrodach edukacyjnych przeglądy powinny obejmować zarówno budynki, jak i urządzenia, takie jak place zabaw czy sprzęt edukacyjny. Na przykład gospodarz organizujący zajęcia na świeżym powietrzu powinien regularnie sprawdzać stan techniczny ogrodzeń, aby zapobiec przypadkowym urazom dzieci.

Dostępność dla Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z polskim prawem budowlanym obiekty użyteczności publicznej muszą być dostępne dla osób z różnymi ograniczeniami mobilności. Zagroda edukacyjna może na przykład wyposażać budynki w windy i szerokie podjazdy, a także dostosować toalety dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Ochrona Dziedzictwa Kulturowego

W przypadku, gdy zagroda edukacyjna znajduje się na terenie objętym ochroną konserwatorską, wszelkie prace budowlane muszą być konsultowane z odpowiednimi organami. Na przykład zagroda w historycznym folwarku może odtwarzać tradycyjną architekturę regionu, co nie tylko zwiększa jej atrakcyjność, ale także wspiera ochronę dziedzictwa kulturowego.

Poszanowanie Interesów Osób Trzecich

Podczas realizacji inwestycji należy uwzględniać prawa sąsiadów, takie jak dostęp do drogi publicznej czy minimalizowanie uciążliwości, takich jak hałas. Na przykład warsztaty edukacyjne mogą być organizowane w godzinach dziennych, aby nie zakłócać spokoju sąsiadów w nocy.

Kontrola Stanu Technicznego

Stać kontrola techniczna pozwala na wczesne wykrywanie i eliminowanie usterek. Na przykład regularne przeglądy instalacji elektrycznej w budynkach zagrody mogą zapobiec poważnym awariom lub pożarom.

Podsumowanie

Podsumowując, Zagrody Edukacyjne jako przedsięwzięcia edukacyjno-turystyczne wymagają kompleksowego podejścia do projektowania, budowy i utrzymania obiektów budowlanych. Właściwe zastosowanie przepisów prawa budowlanego pozwala na zapewnienie bezpieczeństwa, funkcjonalności oraz trwałości infrastruktury, przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska i interesów społeczności lokalnych.

opracował:
mgr inż. Rafał Zarzycki

Bezpieczeństwo Pożarowe w Zagrodach Edukacyjnych

Abstrakt

Bezpieczeństwo pożarowe jest jednym z kluczowych aspektów zarządzania każdym obiektem przeznaczonym do użytku publicznego, w tym zagrodami edukacyjnymi. Gospodarstwa te, ze względu na swoją specyfikę i budowę często opartą na konstrukcjach drewnianych, położenie na terenach wiejskich oraz zróżnicowaną infrastrukturę – narażone są na szczególne ryzyko pożarowe. Wprowadzenie kompleksowego systemu ochrony przeciwpożarowej jest nie tylko wymaganiem prawnym, ale przede wszystkim koniecznością, która zapewnia bezpieczeństwo życia i zdrowia osób przebywających w obiekcie oraz chroni mienie. W Polsce przepisy prawne dotyczące ochrony przeciwpożarowej są precyzyjnie zdefiniowane w Ustawie o ochronie przeciwpożarowej oraz w szeregu rozporządzeń regulujących kwestie techniczno - budowlane i bezpieczeństwa pożarowego budynków. Dla właścicieli i zarządców zagród edukacyjnych oznacza to obowiązek wdrożenia środków zapobiegawczych oraz stałego monitorowania zgodności z aktualnymi standardami ochrony przeciwpożarowej. Celem tego dokumentu jest przedstawienie szczegółowych wytycznych oraz praktycznych aspektów, które właściciele i zarządcy zagród edukacyjnych powinni wziąć pod uwagę, aby skutecznie zarządzać ryzykiem pożarowym. Opisane zostaną kluczowe elementy, takie jak konstrukcja budynków, utrzymanie instalacji elektrycznych i gazowych, szkolenie personelu, wyposażenie obiektów w odpowiedni sprzęt przeciwpożarowy, drogi ewakuacyjne oraz współpraca z lokalnymi służbami ratowniczymi. Dzięki omówieniu tych zagadnień właściciele zagród edukacyjnych zyskają pełniejszy obraz obowiązków i odpowiednich działań, które muszą podejmować, aby zagwarantować bezpieczeństwo w swoich obiektach. Ponadto, materiał edukacyjny podkreśla znaczenie regularnych przeglądów i ciągłej oceny ryzyka, co pozwala na szybkie reagowanie na nowe wyzwania oraz dostosowywanie strategii prewencyjnych.

Bezpieczeństwo pożarowe zagród edukacyjnych

Bezpieczeństwo pożarowe w zagrodach edukacyjnych ma swój początek od właściwego zaprojektowania budynków. Często występuje też konieczność przeprowadzenia zmiany sposobu użytkowania pomieszczeń stanowiących odrębne strefy pożarowe lub całych budynków. Realizacja procesów inwestycyjnych powoduje, że właściciele zagród edukacyjnych zobowiązani są do uzyskania pozwolenia na użytkowanie.

Po etapie projektowania, uzgadniania projektów oraz pracach budowlanych zawiadamiana jest Państwowa Straż Pożarna. Zadaniem strażaków jest sprawdzenie zgodności wykonania obiektów z dokumentacją projektową oraz przepisami przeciwpożarowymi i techniczno-budowlanymi. Weryfikowana jest wówczas kwestia użycia odpowiednich materiałów budowlanych. W Polsce regulacje prawne dotyczące ochrony przeciwpożarowej są zawarte w Ustawie o ochronie przeciwpożarowej, Prawie budowlanym oraz odpowiednich rozporządzeniach Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zgodnie z tymi przepisami,

budynki przeznaczone do celów zagród edukacyjnych muszą spełniać określone wymagania dotyczące klasy odporności ogniowej poszczególnych elementów konstrukcyjnych. W szczególności, ściany nośne i inne elementy strukturalne muszą posiadać odpowiednią klasę odporności ogniowej, co oznacza, że powinny być zdolne do utrzymania swojej funkcji nośnej, szczelności lub izolacyjności przez określony czas w warunkach pożaru. Przepisy wymagają, aby konstrukcje budynków wykonane z materiałów palnych, takich jak drewno, były zabezpieczone środkami ogniochronnymi, które zwiększają ich odporność na działanie ognia (stopień nierozprzestrzeniania ognia NRO). Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, użycie materiałów o odpowiedniej klasie palności jest obowiązkowe. Praktyka dowodzi, że do pożarów dochodzi najczęściej w budynkach powiązanych z zagrodami edukacyjnymi, takich jak obiekty noclegowe i kuchnie. Impregnacja drewna jest jednym z kluczowych elementów, które pozwalają spełnić te przepisy. Substancje ogniochronne muszą być certyfikowane i stosowane zgodnie z zaleceniami producenta, aby zapewnić odpowiednią skuteczność. Oprócz impregnowania drewna, przepisy zalecają stosowanie dodatkowych środków ochrony, takich jak płyty gipsowo-kartonowe o właściwościach ognioodpornych, które stanowią warstwę zabezpieczającą i zwiększają klasę odporności ogniowej całego elementu. Stosowanie niepalnych materiałów budowlanych jest wymogiem prawnym w przypadku ścian oddzielenia przeciwpożarowego. Podział budynku na strefy pożarowe to działanie, które zgodnie z przepisami powinno być brane pod uwagę podczas projektowania i zmiany sposobu użytkowania obiektów. Ma to na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się ognia, umożliwiając jednocześnie ewakuację i akcję ratowniczo - gaśniczą. Strefy pożarowe muszą być zaprojektowane w taki sposób, aby ich granice były wystarczająco odporne na ogień przez określony czas, co w praktyce oznacza zastosowanie specjalnych przegród budowlanych i drzwi o odpowiedniej klasie odporności ogniowej. Wszystkie pojedyncze przejścia i przepusty instalacyjne przechodzące przez ściany stanowiące elementy oddzielenia przeciwpożarowego powinny zostać zabezpieczone do klasy odporności ogniowej elementu przez który przechodzą. Wyżej opisane to tak zwane bierne zabezpieczenie przeciwpożarowe obiektu.

Systemy zabezpieczeń technicznych zostały szczegółowo opisane w rozporządzeniach dotyczących ochrony przeciwpożarowej i obejmują m.in. obowiązek wyposażenia budynków w systemy sygnalizacji pożarowej z detektorami dymu, hydranty wewnętrzne służące do gaszenia pożaru w zarodku czy też instalacja awaryjnego oświetlenia ewakuacyjnego. Wymagania te są dostosowane do wielkości i przeznaczenia budynku, a ich celem jest zapewnienie wczesnego wykrywania pożaru oraz umożliwienie szybkiej reakcji. Regularne przeglądy techniczne urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic są obowiązkowe i muszą być wykonywane corocznie. Właściciele muszą zapewnić regularne czynności konserwacyjne swoich budynków pod kątem zgodności z wymaganiami przeciwpożarowymi. W przypadku wykrycia nieprawidłowości, niezwłoczne podjęcie działań naprawczych jest niezbędne do utrzymania bezpieczeństwa. W zagrodach edukacyjnych, które są obiektami o zmiennym obciążeniu i różnorodnym użytkowaniu, instalacje elektryczne i gazowe stanowią kluczowe elementy związane z bezpieczeństwem pożarowym. Przepisy prawa budowlanego oraz ustawa o ochronie przeciwpożarowej, nakłada na właścicieli takich obiektów, obowiązek okresowych kontroli wszystkich instalacji technicznych, w które zostały wyposażone.

Przeglądy instalacji elektrycznych i odgromowych (jeśli obiekt takie posiada), muszą być przeprowadzane co najmniej raz na 5 lat. Przystarzałe instalacje są jednym z najczęstszych źródeł pożarów, dlatego ich modernizacja i bieżące naprawy są kluczowe. Przepisy nakładają również obowiązek stosowania zabezpieczeń takich jak wyłączniki różnicowoprądowe, które chronią przed porażeniem prądem i mogą zapobiegać zwarciom prowadzącym do pożaru. Instalacje elektryczne powinny być także wyposażone w zabezpieczenia przeciwprzebiegiowe, które

chronią urządzenia przed uszkodzeniami spowodowanymi nagłymi skokami napięcia, co jest szczególnie istotne w regionach wiejskich, gdzie zasilanie może być niestabilne. Instalacje gazowe, stosowane głównie w kuchniach oraz do ogrzewania, wymagają szczególnej uwagi ze względu na potencjalne ryzyko wycieku gazu i wybuchu mieszaniny gazowo – powietrznej przy określonych warunkach (stężenie pomiędzy dolną i górną granicą wybuchowości oraz efektywne źródło zapłonu). Przepisy wymagają, aby instalacje gazowe były kontrolowane co najmniej raz w roku, a właściciele muszą zapewnić dostęp do serwisu technicznego świadczonego przez uprawnionych specjalistów. Kontrole te obejmują sprawdzanie szczelności przewodów, stan połączeń oraz działanie urządzeń zabezpieczających, takich jak zawory odcinające dopływ gazu w przypadku wykrycia wycieku. Obecnie trwają prace legislacyjne związane z wprowadzeniem obowiązku wyposażenia budynków w detektory gazu, tlenku węgla i dymu. Są one kluczowym elementem prewencji w obiektach wyposażonych w instalacje gazowe. Detektory powinny być instalowane w miejscach, gdzie znajdują się urządzenia gazowe, aby możliwe było szybkie wykrycie wycieku i natychmiastowe podjęcie działań. Czujniki dymu natomiast mogą skutecznie sygnalizować wczesne etapy pożaru, co pozwala na szybką reakcję i ograniczenie rozprzestrzeniania się ognia. Ich konserwacja i wymiana baterii muszą być przeprowadzane zgodnie z zaleceniami producenta oraz harmonogramem ustalonym przez zarządcę budynku. Wytyczne dotyczące oznakowania podkreślają, że w budynkach z instalacjami gazowymi powinny znajdować się wyraźne oznakowania informujące o lokalizacji głównego zaworu gazu. Tego typu oznaczenia muszą być widoczne i umieszczone w sposób ułatwiający szybkie odnalezienie w sytuacji zagrożenia. Dodatkowo, instrukcje dotyczące postępowania w razie wycieku gazu powinny być dostępne dla personelu i gości, aby zminimalizować ryzyko paniki i niekontrolowanego działania. Właściciele zagród edukacyjnych, którzy przestrzegają powyższych wymogów, mogą nie tylko minimalizować ryzyko pożarowe, ale także spełniać obowiązki prawne wynikające z polskich przepisów. Niezastosowanie się do nich grozi sankcjami, w tym karami finansowymi, oraz zwiększa ryzyko poważnych konsekwencji w przypadku pożaru lub wybuchu.

Nie sposób mówić o ochronie przeciwpożarowej, nie wspominając o podstawowym narzędziu do gaszenia pożaru w początkowej fazie – gaśnicach przenośnych. Są najczęściej spotykanym sprzętem przeciwpożarowym i w zależności od klasy pożaru, stosuje się różne typy gaśnic:

- gaśnice proszkowe – skuteczne w gaszeniu pożarów klasy A (ciała stałe), B (cieczki palne), oraz C (gazy palne). Zalecane są do stosowania w kuchniach i pomieszczeniach gospodarczych.
- gaśnice wodno - pianowe – idealne do gaszenia pożarów klasy A i B, szczególnie w miejscach, gdzie istnieje ryzyko zapłonu cieczy palnych.
- gaśnice typu F – przeznaczone do pożarów tłuszczowych, szczególnie zalecane w kuchniach gastronomicznych, gdzie istnieje ryzyko zapłonu olejów.

Przepisy wymagają, aby każda gaśnica miała certyfikat zgodności z normami bezpieczeństwa oraz była regularnie kontrolowana. W zagrodach edukacyjnych muszą znajdować się gaśnice umieszczone w odległości nie większej niż 30 metrów od każdego miejsca w budynku, a minimalna liczba gaśnic powinna odpowiadać co najmniej 2 kg środka gaśniczego na każde 100 m² powierzchni.

Aby właściwie posługiwać się gaśnicą konieczne jest szkolenie personelu. Ponadto krótki instruktaż dla gości polegający na wskazaniu kierunku ewakuacji czy też miejsca lokalizacji gaśnic to kluczowe elementy skutecznej ochrony przeciwpożarowej w zagrodach edukacyjnych. Przepisy prawne nakładają na właścicieli i zarządców obiektów obowiązek zapewnienia odpowiedniego poziomu wiedzy z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Szkolenia te są nie tylko formalnym wymogiem, ale także praktycznym narzędziem, które pozwala na szybkie i sprawne działanie

w sytuacji zagrożenia, minimalizując potencjalne straty materialne oraz ryzyko dla zdrowia i życia osób przebywających w budynku. Szkolenia przeciwpożarowe dla personelu można podzielić na wstępne i okresowe. Szkolenia wstępne są przeprowadzane przy rozpoczęciu pracy w obiekcie, aby każdy nowy pracownik miał świadomość zagrożeń pożarowych, procedur bezpieczeństwa oraz zasad obsługi sprzętu przeciwpożarowego. Szkolenia okresowe odbywają się co najmniej raz na rok i mają na celu przypomnienie procedur, aktualizację wiedzy oraz przećwiczenie scenariuszy ewakuacyjnych. Zakres szkoleń powinien obejmować:

- podstawowe zasady ochrony przeciwpożarowej, w tym zapobieganie pożarom i identyfikacja zagrożeń;
- obsługę sprzętu gaśniczego, w tym gaśnic, hydrantów wewnętrznych oraz systemów alarmowych;
- procedury ewakuacyjne, w tym wytyczne dotyczące poruszania się po drogach ewakuacyjnych i kierowania gości w bezpieczne miejsce;
- zasady współpracy ze służbami ratowniczymi, w tym jak wezwać pomoc i jakie informacje przekazać operatorowi numeru alarmowego.

Oprócz teorii, istotne jest organizowanie ćwiczeń praktycznych. Podczas tych ćwiczeń personel ma możliwość zapoznania się z rozmieszczeniem gaśnic, wypróbowania ich działania oraz przećwiczenia procedur ewakuacyjnych. Symulacje pożarowe mogą również obejmować trening z użyciem systemów detekcji dymu i alarmów, co pozwala na ocenę skuteczności działania urządzeń i koordynację działań w warunkach zbliżonych do rzeczywistych. Goście, którzy odwiedzają zagrody edukacyjne, muszą być również poinformowani o podstawowych zasadach bezpieczeństwa pożarowego.

Najczęściej stosowaną praktyką jest umieszczanie instrukcji postępowania w razie pożaru w widocznych miejscach, takich jak drzwi wejściowe, korytarze oraz recepcja. Instrukcje powinny zawierać:

- lokalizację wyjść ewakuacyjnych,
- opis sygnałów alarmowych i zachowanie w przypadku ich usłyszenia,
- informacje o punktach zbiórki na zewnątrz budynku.

Każde przeprowadzone szkolenie powinno być udokumentowane. Dokumentacja ta jest ważna w przypadku kontroli przeprowadzanej przez straż pożarną lub inne służby nadzorcze. Oprócz ewidencji szkoleń, zaleca się także sporządzanie protokołów z symulacji pożarowych, które zawierają opis przebiegu ćwiczeń, napotkane trudności oraz rekomendacje dotyczące poprawy procedur. Ochrona przeciwpożarowa to dynamiczny obszar, w którym niezbędne jest stałe doskonalenie i dostosowywanie procedur do nowych wyzwań oraz zmieniających się przepisów. Właściciele gospodarstw edukacyjnych powinni monitorować zmiany w przepisach i wprowadzać je do praktyki szkoleniowej, aby zapewnić aktualność i skuteczność stosowanych rozwiązań.

Kolejnym istotnym aspektem są odpowiednio zaprojektowane i utrzymywane drogi oraz wyjścia ewakuacyjne. Ich głównym celem jest zapewnienie szybkiej i bezpiecznej ewakuacji gości oraz personelu w przypadku wystąpienia pożaru lub innego zagrożenia. Przepisy prawne w Polsce, w tym rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ustawa o ochronie przeciwpożarowej, szczegółowo określają wymagania dotyczące dróg ewakuacyjnych ich szerokości, oznakowania oraz utrzymania. Zgodnie z przepisami, każda zagroda edukacyjna, niezależnie od wielkości, musi mieć wyznaczone drogi ewakuacyjne, które prowadzą do wyjść ewakuacyjnych oraz bezpiecznych stref na zewnątrz budynku. Drogi te powinny być projektowane z uwzględnieniem liczby osób, które mogą jednocześnie przebywać w obiekcie, co oznacza konieczność dostosowania ich szerokości i liczby. Oznakowanie dróg ewakuacyjnych jest obowiązkowe. Tablice informacyjne, przedstawiające kierunek ewakuacji, muszą być widoczne z każdej części budynku. Dodatkowo, na każdej drodze ewakuacyjnej powinny znajdować się kierunkowe tablice wskazujące, gdzie znajduje się najbliższe wyjście. Przepisy wymagają, aby oznakowanie było wykonane z materiałów fluorescencyjnych lub wyposażone w podświetlenie, co umożliwi ich widoczność nawet w warunkach ograniczonego oświetlenia.

Oświetlenie awaryjne, zgodnie z przepisami, musi działać niezależnie od głównego systemu zasilania elektrycznego i zapewniać widoczność dróg ewakuacyjnych przez co najmniej jedną godzinę od momentu zaniku zasilania. Oświetlenie awaryjne powinno być rozmieszczone wzdłuż całej drogi ewakuacyjnej, w tym nad drzwiami ewakuacyjnymi i w kluczowych punktach korytarzy. Drogi ewakuacyjne muszą być wolne od przeszkód i regularnie kontrolowane pod kątem ich dostępności. Zgodnie z przepisami, nie mogą być na nich umieszczane żadne przedmioty, które mogłyby utrudniać swobodne poruszanie się. W praktyce oznacza to, że schody, korytarze oraz przejścia muszą być systematycznie sprawdzane, aby upewnić się, że nie ma na nich barier, takich jak meble, dekoracje czy inne obiekty. Wszystkie wyjścia ewakuacyjne muszą spełniać określone normy dotyczące szerokości i sposobu otwierania drzwi. Drzwi ewakuacyjne muszą otwierać się na zewnątrz budynku, co zmniejsza ryzyko zablokowania drogi w przypadku paniki. Właściciele zagród edukacyjnych są zobowiązani do regularnej kontroli dróg ewakuacyjnych oraz wyjść. Obejmuje to zarówno sprawdzanie oznakowania, jak i działanie oświetlenia awaryjnego. Przeglądy powinny być wykonywane co najmniej raz w miesiącu, a ich wyniki muszą być dokumentowane w celu przedłożenia w przypadku kontroli przeprowadzanej przez straż pożarną. Wszystkie nieprawidłowości, takie jak uszkodzone tablice czy niesprawne oprawy ewakuacyjne w systemie oświetlenia awaryjnego, powinny być niezwłocznie naprawiane.

Współpraca z lokalnymi służbami ratowniczymi, w tym przede wszystkim ze strażą pożarną, jest kluczowym elementem zarządzania bezpieczeństwem pożarowym w zagrodach agroturystycznych. Regularna komunikacja i wspólne działania z jednostkami straży pożarnej mogą znacząco zwiększyć skuteczność działań prewencyjnych oraz gotowość do reakcji w sytuacji awaryjnej. Czynności kontrolno - rozpoznawcze przeprowadzane przez straż pożarną są nie tylko wymogiem prawnym, ale również istotnym narzędziem oceny stanu bezpieczeństwa pożarowego w gospodarstwie. Inspekcje te pozwalają na wykrycie ewentualnych nieprawidłowości, takich jak niedziałające urządzenia przeciwpożarowe, zablokowane drogi ewakuacyjne czy nieodpowiednie przechowywanie materiałów łatwopalnych. Po zakończeniu kontroli właściciele otrzymują protokół zawierający zalecenia dotyczące niezbędnych działań naprawczych. Podstawa prawna stwierdzonych nieprawidłowości oraz termin realizacji określa decyzja Komendanta Powiatowego/Miejskiego Państwowej Straży Pożarnej. W razie wystąpienia pożaru szybka reakcja służb ratowniczych jest bardzo ważna. Współpraca z lokalną strażą pożarną oznacza nie tylko przeprowadzanie inspekcji, ale także ustalenie odpowiednich procedur, aby w przypadku zdarzenia jednostki ratownicze były jak najlepiej przygotowane do interwencji. Współpraca z lokalnymi służbami przyczynia się do opracowania szczegółowych map dojazdowych do obiektów, które uwzględniają możliwe przeszkody, takie jak wąskie drogi, mosty czy niewyraźne oznakowania.

Dobrze przygotowana mapa umożliwi szybszą reakcję służb ratunkowych w przypadku pożaru. Właściciele powinni również zadbać o oznakowanie budynków numerami porządkowymi i odpowiednimi tablicami informacyjnymi, co ułatwi identyfikację i lokalizację miejsc zagrożenia. Monitorowanie ryzyka pożarowego polega na bieżącej ocenie warunków w obiekcie i otoczeniu oraz na identyfikacji wszelkich potencjalnych zagrożeń. W zagrodach edukacyjnych, gdzie często występuje złożona infrastruktura obejmująca budynki mieszkalne, obiekty gospodarcze, magazyny, stajnie oraz przestrzenie rekreacyjne, ryzyko pożarowe może wynikać z różnych źródeł. Regularne monitorowanie pozwala na szybkie wykrycie problemów, takich jak uszkodzenia instalacji elektrycznych, niesprawne urządzenia grzewcze czy niewłaściwe przechowywanie materiałów łatwopalnych. Gospodarstwa mogą być narażone na zmieniające się ryzyko pożarowe w zależności od pory roku, warunków pogodowych czy zmiany sposobu użytkowania obiektów. Na przykład, w sezonie grzewczym ryzyko pożaru może wzrosnąć z powodu intensywnego użytkowania pieców czy kominków. Z kolei latem, kiedy organizowane są ogniska, grille czy imprezy plenerowe, mogą pojawić się inne źródła zagrożenia. Właściciele muszą być świadomi tych zmian i dostosowywać swoje działania prewencyjne do aktualnej sytuacji. Jeśli w wyniku monitorowania lub inspekcji zostaną wykryte potencjalne zagrożenia, właściciele są zobowiązani do niezwłocznego wdrożenia odpowiednich środków zaradczych. Może to obejmować naprawę instalacji, wymianę zużytych urządzeń, poprawę oznakowania dróg ewakuacyjnych czy wprowadzenie dodatkowych systemów ochrony, takich jak czujniki dymu. Część monitorowania ryzyka pożarowego może wymagać współpracy z zewnętrznymi ekspertami, takimi jak inspektorzy ochrony przeciwpożarowej czy specjaliści od bezpieczeństwa budynków. Regularne konsultacje i audyty przeprowadzane przez takie osoby mogą pomóc w identyfikacji trudnych do zauważenia problemów i wprowadzeniu nowych rozwiązań zabezpieczających.

Podsumowanie

Bezpieczeństwo pożarowe w zagrodach edukacyjnych jest kluczowym aspektem, który wymaga zintegrowanego podejścia, obejmującego odpowiednią konstrukcję budynków, utrzymanie instalacji, wyposażenie w sprzęt przeciwpożarowy, szkolenie personelu oraz współpracę z lokalnymi służbami ratowniczymi. Z uwagi na specyfikę obiektów agroturystycznych, często zbudowanych z materiałów palnych i położonych na terenach wiejskich, przestrzeganie tych zasad ma szczególne znaczenie. Właściwa konstrukcja budynków, zgodna z przepisami techniczno - budowlanymi, obejmuje zastosowanie materiałów trudnozapalnych, zabezpieczenie drewnianych elementów za pomocą środków ogniochronnych oraz odpowiednie wydzielenie stref pożarowych, które ogranicza rozprzestrzenianie się ognia. Regularna kontrola i konserwacja instalacji elektrycznych i gazowych zapewnia, że potencjalne źródła zapłonu są utrzymywane w stanie minimalizującym ryzyko pożaru. Równie ważne jest wyposażenie obiektów w skuteczny sprzęt przeciwpożarowy, taki jak gaśnice odpowiednie do różnych klas pożaru, hydranty wewnętrzne, systemy detekcji dymu oraz czujniki czadu. Sprzęt ten musi być regularnie przeglądany i konserwowany zgodnie z przepisami, aby w momencie zagrożenia działał bez zarzutu. Szkolenie personelu, które obejmuje zarówno teoretyczne, jak i praktyczne aspekty ochrony przeciwpożarowej, ma fundamentalne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa.

Pracownicy muszą być przygotowani do reagowania w sytuacjach kryzysowych, a goście informowani o procedurach ewakuacyjnych i zasadach postępowania w razie pożaru. Drogi i wyjścia ewakuacyjne, odpowiednio oznakowane i oświetlone światłem awaryjnym, są kolejnym elementem, który odgrywa kluczową rolę w bezpiecznej ewakuacji. Regularne inspekcje tych dróg oraz przeprowadzanie ćwiczeń ewakuacyjnych pozwalają na weryfikację ich skuteczności. Współpraca z lokalnymi służbami ratowniczymi, w tym ze strażą pożarną, zapewnia stały nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych, organizację szkoleń oraz konsultacje dotyczące procedur i wyposażenia. Ta współpraca umożliwia także lepsze przygotowanie na wypadek rzeczywistego zagrożenia. Wreszcie, stałe monitorowanie i ocena ryzyka pożarowego pozwalają na identyfikację nowych zagrożeń i dostosowywanie strategii prewencyjnych do zmieniających się warunków oraz przepisów. Proces ten wymaga dokumentacji, która potwierdza zgodność działań z wymaganiami prawnymi i umożliwia podejmowanie szybkich działań zaradczych.

Całość działań związanych z bezpieczeństwem pożarowym w zagrodach agroturystycznych ma na celu ochronę życia i zdrowia gości oraz personelu, a także zabezpieczenie mienia. Przestrzeganie przepisów, szkolenia i współpraca z ekspertami są podstawą skutecznego zarządzania bezpieczeństwem, które minimalizuje ryzyko wystąpienia pożarów i ich potencjalnych konsekwencji.

Opracował:
mł. bryg. mgr inż. Paweł Liszaj

Standardy ochrony dzieci w Zagrodach Edukacyjnych – realna zmiana czy dodatkowy obowiązek?

Od 15 lutego 2024 posiadanie standardów ochrony dzieci (czyli ochrony małoletnich) jest obowiązkiem większości instytucji¹ (placówek oświatowych, opiekuńczych, wychowawczych, resocjalizacyjnych, religijnych, artystycznych, medycznych, **rekreacyjnych**, sportowych lub **związanych z rozwijaniem zainteresowań**), do których uczęszczają, przebywają lub mogą przebywać dzieci. Dodatkowo jest **obowiązkiem organizatorów działalności hotelarskiej i turystycznej** oraz **miejsc zakwaterowania zbiorowego**.

Oznacza to, że Zagrody Edukacyjne z racji wielu funkcji, jakie pełnią w obszarze edukacji, rozwoju a także organizacji wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, podlegają temu obowiązkowi.

Ustawa określa najistotniejsze punkty, które powinny zawierać Standardy, jednak nie precyzuje w jaki sposób je realizować. Jest to zamierzone, gdyż ustawodawca nie wie jaką organizację reprezentujemy, jaka jest jej struktura, w jakich obszarach pojawia się styczność z dziećmi ani jak funkcjonuje nasza organizacja.

Głównym celem ustawy jest przede wszystkim zapewnienie ochrony dziecka przed krzywdzeniem. Standardy mają stać się powszechnie znanymi, rozumianymi i przestrzeganymi przez personel zasadami, które tworzą bezpieczne i przyjazne środowisko dla dzieci.

Dlaczego powstały Standardy Ochrony Dzieci (Małoletnich)?

Ustawa weszła w życie w czasie, kiedy jeszcze nadal toczyły się w mediach dyskusje o tragicznej śmierci małego Kamila. Ogrom cierpienia, którego doświadczał regularnie od swoich opiekunów doprowadził ostatecznie do jego śmierci. Do takich tragedii nadal dochodzi zbyt często. W różnych częściach Polski, dzieci w różnym wieku i różnej płci, doświadczają krzywdzenia, a czasami umierają z rąk najbliższych. Jednak sprawa Kamila zyskała duży rozgłos, również z powodu braku odpowiedniej reakcji ze strony instytucji powołanych do ochrony dzieci. Wtedy nastąpił przełom. Ministerstwo Sprawiedliwości, także na skutek apelów Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę od lat prowadziło prace analizujące skalę krzywdzenia dzieci w Polsce i możliwe odpowiedzi prawne na to zjawisko. Na skutek prowadzonych analiz powstał projekt, którego

¹art. 22 b i c (Dz. U. 2016 poz. 862) USTAWA z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich

współautorkami były obecna Rzeczniczka Praw Dziecka Monika Horna - Cieślak i sędzia Agnieszka Matysek z Ministerstwa Sprawiedliwości, a który uwzględniał ten oraz inne postulaty Fundacji (między innymi analizę poważnych przypadków krzywdzenia dzieci przez zespół ekspertów).

Śmierć Kamilka z Częstochowy była katalizatorem, który spowodował, że zdecydowano się złożyć projekt do Sejmu w trybie pilnym, licząc na to, że w obliczu tak wielkiego społecznego poruszenia zostanie przyjęty ponad wszelkimi podziałami politycznymi, jako realnie zmieniający system ochrony dzieci w Polsce. Tak też się stało.

W przestrzeni publicznej dają się słyszeć głosy przedstawicieli różnych instytucji i organizacji, że śmierć Kamila dotyczy przemocy domowej, a same Standardy powinny być kierowane do rodzin.

Nic bardziej mylnego. Przemoc nigdy nie zamyka się w czterech ścianach. Śmierć dziecka z rąk najbliższych, to komunikat dla nas wszystkich, że ktoś zawiódł. Ktoś, kto widział, słyszał, domyślał się albo czuł niepokój w sprawie. Ktoś, kto bał się wtrącić w nieswoje sprawy albo martwił się o to, że niesłusznie oskarży dorosłego.

Ktoś, kto myślał, że dziecko zasłużyło na karę albo, że płaczem wymusza coś na rodzicu. Zawiódł człowiek a nie prawo czy instytucja. Bo nawet najlepiej skonstruowane prawo będzie nieskuteczne, jeśli pod „drugiej stronie” nie ma człowieka, który ma wewnętrzne przekonanie i motywację do realizowania tego prawa. Ustawa wprowadzając Standardy ochrony dzieci, podkreśla nasze prawo do reagowania na krzywdzenie. Standardy w instytucji mają uświadamiać dorosłych czym jest krzywdzenie dzieci, jak je rozpoznać, jak na nie zareagować i w efekcie zatrzymać. Ich rolą jest również uwrażliwienie nas na reagowanie w każdej niepokojącej sytuacji.

Rolą Standardów jest „zdjęcie” z nas - dorosłych, fałszywego poczucia, że bezpodstawnie oskarżamy i krzywdzimy dorosłego. A zamiast tego wzmocnienie w nas przekonania, że to my dorośli możemy uratować konkretne dziecko. Zatrzymać lub przerwać krzywdzenie.

Długofalowe skutki krzywdzenia

Pomimo ciągle zmieniającej się świadomości społecznej na temat krzywdzenia dzieci, nadal jedna trzecia Polaków - 36 proc. - dopuszcza stosowanie kar fizycznych wobec dzieci, a 80 proc. stosowanie krzyku jako metody dyscyplinującej - wynika z badania "Barometr postaw wobec krzywdzenia dzieci 2024". Akceptacja dla stosowania kar fizycznych wobec dzieci spadła jednak w Polsce od 2005 r. o 10 punktów procentowych.² Wciąż za mało reagujemy na krzywdzenie, z tych samych badań wynika e w ubiegłym roku co piąty Polak był świadkiem stosowania kar fizycznych. "38 proc. świadków stosowania kar fizycznych zwróciło uwagę osobie dyscyplinującej dziecko, a 5 proc. świadków zgłosiło fakt krzywdzenia odpowiednim służbom (np. ośrodkowi pomocy społecznej lub na policję); 28 proc. świadków sytuacji, gdy dorosła osoba dyscyplinowała dziecko używając kar fizycznych w żaden sposób nie zareagowało".

Brak reakcji na krzywdzenie przekłada się na konkretne skutki społeczne. Nie wspominając o bezpośrednich, ponoszonych przez samo dziecko. Doświadczenie krzywdzenia w dzieciństwie składa się na zjawisko „adverse childhood experiences (ACE`s)” - negatywnych doświadczeń z dzieciństwa. Badania nad skutkami ACE's prowadzone są od lat 90-tych XX wieku i stanowią w tej chwili wiedzę twardą. Wśród doświadczeń uznanych jako trudne lub traumatyczne badacze zaliczyli 11 sytuacji:

² Cyt. <https://www.pap.pl/aktualnosci/ilu-polakow-dopuszcza-stosowanie-kar-fizycznych-wobec-dzieci-badanie>

- Przemoc fizyczna
- Przemoc seksualna
- Przemoc emocjonalna
- Zaniedbanie fizyczne i/lub emocjonalne
- Dorastanie w rodzinie, w której występowało uzależnienie
- Choroba psychiczna w rodzinie
- Bycie świadkiem przemocy domowej
- Problemy z prawem (więzienie) w rodzinie
- Rozwód lub rozstanie rodziców
- Doświadczenie przemocy rówieśniczej
- Inne, jak: doświadczenie śmierci lub utraty bliskiej osoby, niestabilna sytuacja życiowa - niedostatek, bezdomność, poważna choroba lub uraz, poważna choroba w rodzinie, doświadczenie uchodźstwa, oddzielenie od rodziny (np. przebywanie w pieczy zastępczej)

ACE's mają swoje długoterminowe skutki indywidualne (odczuwane przez osobę krzywdzoną w dzieciństwie), społeczne (odczuwane przez członków rodziny, znajomych, współpracowników osoby krzywdzonej w dzieciństwie) i ekonomiczne (związane z leczeniem i wspieraniem osób krzywdzonych w dzieciństwie, a także z udzielaniem pomocy i opieki członkom jej rodziny).

Osoby z negatywnymi doświadczeniami z dzieciństwa są, w porównaniu do osób bez takich doświadczeń, bardziej narażone na:

- **śmierć w wyniku chorób przewlekłych takich jak choroba wieńcowa, udar, astma, przewlekła obturacyjna choroba płuc, rak, choroby nerek, cukrzyca, otyłość;**
- **niekorzystne dla zdrowia zachowania - palenie tytoniu, nadużywanie alkoholu, używanie innych substancji psychoaktywnych, brak aktywności fizycznej, ryzykowne zachowania seksualne, myśli i próby samobójcze;**
- **niepowodzenia w życiu społecznym, bezrobocie, marginalizację, przerwanie edukacji;**
- **zaburzenia zdrowia psychicznego i uzależnienia od substancji psychoaktywnych.**

Najważniejszy wniosek z tych badań - wpływ negatywnych doświadczeń na zdrowie i dalsze życie ma charakter kumulatywny, co oznacza, że im więcej dana osoba doświadczyła ACE's, tym większe jest prawdopodobieństwo, że będzie miało to poważne, trwałe konsekwencje na całe jej dalsze życie - zdrowie, samopoczucie psychiczne, edukację i zdolność wykorzystania potencjału zawodowego, relacje z innymi ludźmi, w tym z własnymi dziećmi. Istotne jest przy tym nasilenie ACE's, czas ich trwania, wiek dziecka w momencie krzywdzenia i tzw. czynniki ochronne, np. wspierająca postawa osoby bliskiej, jej zaufanie dziecku, empatia itd.

U osób, które doświadczyły 4 lub więcej negatywnych doświadczeń obserwuje się 12 razy częściej uzależnienia, próby samobójcze i epizody depresji (Felitti i in. 1998) i 7 razy częściej wzrost stosowania przemocy wobec partnera i dzieci oraz uzależnienie od substancji psychoaktywnych (Hughes i in. 2017).

Lekceważenie lub brak społecznej reakcji na krzywdzenie dzieci prowadzi również do zwiększenia wydatków budżetowych na skutki zmagania się z ACE's w życiu dorosłym powodując tzw. kaskadę zaburzeń u jednostki: począwszy od kosztów specjalistycznej instytucjonalizacji młodzieży i dorosłych, przez koszty świadczeń społecznych, koszty hospitalizacji i farmakologii, skończywszy na kosztach systemu penitencjarnego i sądowego. Roczny koszt konsekwencji zdrowotnych związanych z 2 i więcej ACE's w Europie oszacowano na 581 miliardów dolarów, co odpowiada ponad 3 rocznym budżetom Polski.

Należy pamiętać o tym, że krzywdzone dziecko buduje kolejne społeczeństwa. Często samo krzywdzi lub pozwala się krzywdzić. Dlatego tak ważna jest profilaktyka krzywdzenia dzieci i uwrażliwianie nas, dorosłych, na znaczenie reagowania na przemoc. **Ochrona dzieci to prawo i obowiązek każdego z nas.**

Jakie obowiązki nakłada ustawa?

Zapisy ustawy określają kwestie, które każda organizacja musi szczegółowo określić i spisać, ale również, co istotne dostosować do swoich potrzeb i realiów:

1. Sprawdzeni i bezpieczni pracownicy – weryfikacja niekaralności.

Każda organizacja powinna mieć jasne zasady rekrutacji pracowników w celu wychwycenia osób, które mogą chcieć skrzywdzić dziecko. Jest to pierwszy krok, który chroni i pracodawcę i dziecko przed zatrudnieniem osoby, która może stanowić realne zagrożenie. Osoby mające skłonności pedofilskie poszukują okazji, w których mają łatwy dostęp do dzieci i mogą nawiązać z nimi kontakt w sposób niezauważony.

Dlatego tak ważną jest weryfikacja czy dana osoba nie figuruje w Rejestrze Sprawców Seksualnych w Polsce lub w innych krajach- osoby te często korzystają z dostępności do dzieci w państwach, które słabo sobie radzą z turystyką pedofilską. W Afryce, Azji i krajach Bliskiego Wschodu łatwo stać się wolontariuszem organizacji pozarządowych i wykorzystać dziecko. A później schronić się przed odpowiedzialnością karną w swoim kraju pochodzenia- stąd ustawodawca wskazuje na konieczność weryfikacji również w innych krajach, w których mieszkał/pracował pracownik.

Dodatkową formą weryfikacji jest dostarczenie przez pracownika zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziałach XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172 oraz z 2022 r. poz. 2600), lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego. Nie chcemy bowiem, aby pracownik, który ma bezpośredni kontakt z dziećmi w naszej organizacji miał przeszłość kryminalną w zakresie gwałtów, znęcania się czy handlu narkotykami.

Ważne! Obowiązkowej weryfikacji podlegają osoby pracujące z dziećmi, zatrudnione od 14.02.2024.³

2. Pracownicy znają zasady kontaktu i budowania relacji z dziećmi.

Organizacja ma obowiązek stworzyć zasady bezpiecznych relacji pomiędzy personelem a dzieckiem przebywającym na terenie organizacji. Zasady muszą jasno określać, jakie zachowania i praktyki są niedozwolone w pracy z dziećmi. Powinny być one dostosowane do realiów funkcjonowania organizacji, tj. wynikać z charakteru prowadzonej działalności oraz form nawiązywania i utrzymywania kontaktu z dziećmi. Zasady bezpiecznych relacji powinny dotyczyć min.:

- kontaktu fizycznego
- komunikacji
- egzekwowania zasad lub/i reagowania na trudne zachowania dzieci

³ Osoba pracująca z dziećmi to każda osoba (również właściciel lub/i domownik) wykonująca zadania bądź delegowana do wykonywania zadań związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi. Forma zatrudnienia nie ma tu znaczenia, dotyczy to również osób niezatrudnionych jak wolontariusze czy stażystów oraz domowników, którzy z nami współpracują przy wykonywaniu tych zadań. Dodatkową informacją istotną w praktyce, jeśli w naszej zagrodzie angażujemy osoby, które realizują krótkie działania edukacyjne z dziećmi, nie pozostają z nimi same a tylko w towarzystwie opiekunów prawnych lub rodziców, nie muszą być weryfikowane.

Zasady można opracować w formie : "zawsze" - jako zachowania, które są pożądane ze strony osób dorosłych wobec dzieci oraz "nigdy" – czyli zachowania niedopuszczalne wobec dzieci stosowane przez dorosłych.

Po opracowaniu zasad warto pokazać je wybranym osobom z personelu, prosząc o informacje zwrotne i komentarze. Bardzo dobrą praktyką jest również skonsultowanie tych zasad z samymi dziećmi, pytając czy są one dla nich zrozumiałe, czy chciałyby coś zmienić czy dopowiedzieć. To w końcu dzieci są głównymi odbiorcami tych zasad, więc warto to sprawdzić.

3. Pracownicy wiedzą czym jest krzywdzenie i jak je rozpoznać.

Organizacja ma obowiązek przygotowania personelu do stosowania Standardów ochrony dzieci, które obowiązują w Zagrodzie. Tym samym powinna zapewnić swoim pracownikom podstawową edukację na temat ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Do tego celu zarządzający Zagrodą lub osoba, która jest przez niego wyznaczona powinni ustalić zasady i plan edukacji pracowników oraz sposób dokumentowania tego procesu.

Wszyscy pracownicy powinni wiedzieć czym jest krzywdzenie dzieci, w jakich formach występuje (fizyczne, psychiczne, seksualne, zaniedbanie) oraz jak je rozpoznać. Szkoląc ze Standardów ochrony dzieci obowiązujących w Zagrodzie, należy zwrócić uwagę na sposoby reagowania na krzywdzenie oraz procedurę interwencji tj. kto, kiedy i do kogo ma zgłosić krzywdzenie oraz w jaki sposób. Działania edukacyjne powinny być prowadzone regularnie i obejmować wszystkich pracowników podmiotu, a zwłaszcza nowozatrudnionych. Na platformie edukacyjnej Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę www.edukacja.fdds.pl znajdują się materiały edukacyjne, które mogą być pomocne w realizacji szkoleń.

4. Pracownicy wiedzą kiedy i jak reagować na krzywdzenie dziecka.

Niezwykle ważną częścią Standardów są spisane procedury zgłaszania podejrzeń oraz podejmowania interwencji w sytuacji krzywdzenia. Procedury muszą w jasny sposób określać, co może/powinien zrobić pracownik lub właściciel Zagrody w momencie, kiedy podejrzewa krzywdzenia lub je rozpozna. Spisane procedury muszą być zgodne z przepisami obowiązującego prawa. Ważne, aby były one zrozumiałe i napisane w sposób przejrzysty. Nie pozostawiając wątpliwości, co należy zrobić w danej sytuacji. Procedury powinny być opracowane na różne okoliczności i typy krzywdzenia:

- W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia (wezwanie policji lub pogotowia)
- W sytuacji podejrzenia przestępstwa – zgłoszenie odpowiednim służbom
- W sytuacji innej formy krzywdzenia – sposoby reagowania, tak aby zatrzymać krzywdzenie

Dodatkowo procedury powinny uwzględniać krzywdzenie ze strony różnych osób: bliskich dorosłych, w tym rodziców, niespokrewnionych dorosłych (wychowawca, osoba przypadkowa lub inna dorosła, współpracownik/pracownik), rówieśnika. W zależności od osoby, która krzywdzi dziecko będziemy stosować różne formy interwencji i postępowania.

Procedury powinny określać: jak, kiedy i jakie informacje należy zebrać; kto jest odpowiedzialny za sporządzenie i przechowywanie dokumentów; kto i kiedy zobowiązany jest złożyć zawiadomienie do odpowiednich organów; kogo obowiązują przyjęte regulacje. Do procedury warto dołączyć listę z numerami telefonów do kluczowych instytucji i służb, które należy poinformować o zdarzeniu. W zależności o rodzaju świadczonych usług w niektórych Zagrodach może obowiązywać procedura identyfikacji dziecka i jego relacji w stosunku do osoby dorosłej podczas rejestracji w recepcji. Dotyczy to głównie Zagród, które na swoim terenie goszczą osoby dorosłe z dziećmi i nie są to grupy zorganizowane jak szkoły, gdzie opiekunami są nauczyciele z placówki. Identyfikacja jest jedną z form skutecznego zapobiegania krzywdzeniu dzieci, gdyż nawiązuje do metod i sposobu działania sprawców

wykorzystania seksualnego, którzy wybierają miejsce spotkania dziecka jak najdalej od swojego domu. Czują się wtedy anonimowo i bezkarnie. Stąd ich wybór to często miejsca noclegowe, w których łatwo się „schować” przed wzrokiem czujnych dorosłych.

Pracownicy recepcji powinni podjąć wszelkie możliwe kroki zmierzające do przeprowadzenia identyfikacji dziecka i jego relacji z osobą dorosłą, która towarzyszy dziecku. Aby przeprowadzić identyfikację dziecka i jego relacji z dorosłym, warto dokonać weryfikacji dowodów tożsamości.

W przypadku, gdy dziecko nie posiada dowodu, można poprosić o inny dokument, na którym znajduje się zdjęcie dziecka i jego dane. Każda weryfikacja powinna odbywać się w przyjaznej atmosferze, z wyjaśnieniem klientowi (dorosłemu) dlaczego Zagroda posiada taką procedurę i jak ważne jest w obiekcie bezpieczeństwo każdego dziecka. W przypadku braku dokumentów wskazujących na pokrewieństwo dziecka i osoby dorosłej należy zapytać o tę relację osobę dorosłą oraz dziecko lub poprosić osobę dorosłą o napisanie oświadczenia. W oświadczeniu powinny znajdować się dane dziecka i osoby dorosłej oraz rodzaj relacji w jakiej występuje dorosły i dziecko.

Przepisy RODO, które umożliwiają weryfikację dokumentów: Podstawą przetwarzania danych (zbierania danych dzieci) jest art. 6 RODO: c) przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze; d) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej. Oznacza to, że nie trzeba zgody osoby ani jej opiekuna prawnego, tylko powołanie się na odpowiednie przepisy prawa: RODO oraz standardy (wynikające z ustawy). 5.

5. Wszyscy pracownicy oraz osoby, które korzystają z usług Zagrody, w tym DZIECI wiedzą, że organizacja dba o ich dobro.

Zgodnie z zapisami ustawy organizacja ma obowiązek opublikować Standardy przynajmniej na stronie internetowej oraz przygotować ich treść w wersji zrozumiałej dla dzieci. Aby Standardy były przestrzegane muszą być jawne i dostępne dla wszystkich grup, których dotyczą. W tej sytuacji personel powinien móc je przeczytać i się z nimi zapoznać, podobnie jak dzieci, gdyż to one są beneficjentami tego dokumentu. Z tego samego powodu dzieci, które korzystają z usług naszej Zagrody powinny zostać poinformowane, że w tym miejscu obowiązują Standardy i a ich bezpieczeństwo jest priorytetem. Tworząc wersje zrozumiałą dla dzieci, przede wszystkim musimy wziąć pod uwagę:

- język dostosowany do potrzeb grupy wiekowej (dla młodszych dzieci najlepszy będzie materiał graficzny)
- treść, która jest najistotniejsza dla dziecka (czego nie może dorosły oraz gdzie zgłaszać sytuacje, które z perspektywy dziecka są niepokojące czy krzywdzące)
- podanie nazwy funkcji i kontaktu do osoby, do której można się zwrócić w trudnej sytuacji
- umieszczenie treści w miejscach dostępnych dla dzieci, z uwzględnieniem ich wzrostu, tak aby mogły przeczytać/zobaczyć treść (plakaty, ulotki, itp.)

6. Organizacja monitoruje Standardy i zmienia ich treść, jeśli cokolwiek przeszkadza w ich skutecznym działaniu.

Standardy ochrony dzieci, to niezwykle ważne narzędzie, które ma zwiększać świadomość dorosłych czym jest krzywdzenie dzieci i z jakim ich cierpieniem się wiąże. A jednocześnie dawać dorosłym możliwość i prawo do reagowania oraz informacje, w jaki sposób tego dokonywać. Dlatego tak ważne jest, aby nie stały się kolejnym dokumentem odłożonym na półkę.

Standardy muszą być monitorowane, na ile spełniają swoją funkcję w organizacji. Czy nasi pracownicy wiedzą kiedy i jak reagować? Czy reagują? Czy nasze Standardy są zgodne z obowiązującym prawem (aktualizacja zapisów)?

Sytuacja kiedy w naszej Zagrodzie nie doszło do żadnej interwencji w ciągu roku (nawet takiej, kiedy zwracamy uwagę dorosłemu, że zachowuje się niewłaściwie) powinno być poddane analizie.

Tak samo, jeśli mamy sytuację odwrotną, czyli interwencji jest bardzo dużo. W tym właśnie pomaga nam monitoring. Możemy zweryfikować jak działają zapisy, czy pasują do naszej organizacji, czy nie jesteśmy za mało uważni na krzywdzenie albo czy nie reagujemy nadmiernie – w przypadku wielu interwencji. Ustawa wymaga od organizacji, aby weryfikować Standardy co najmniej raz na 2 lata.

Jednak rekomenduję wykonywać ten proces raz na rok. Po pierwsze jest wiele innych procesów, sprawozdań, i działań organizacyjnych, które wykonujemy na koniec roku, wtedy w naturalny sposób możemy również zweryfikować Standardy. Drugim powodem jest aktualizacja zapisów i ich zgodności z obowiązującym stanem prawnym. Trzeci powód to „higiena pracy” czyli weryfikowanie zdarzeń z danego roku jest łatwiejsze niż z 2 lat. Warto pamiętać, że wnioski z przeprowadzonej oceny Standardów należy pisemnie udokumentować. Podczas weryfikacji można skorzystać z anonimowej ankiety dla pracowników, dorosłych i dzieci, w której zapytamy wszystkich odbiorców, czy znają Standardy obowiązujące u nas w Zagrodzie? Czy uważają, że coś należy w nich zmienić? Usunąć/dodać? Dzięki analizie ankiet możemy otrzymać bardzo dobry materiał wyjściowy do oceny dokumentu. Biorąc pod uwagę skalę przemocy wobec dzieci i jej długofalowe skutki, które prędzej czy później dotyczą nas wszystkich - dorośli powinni zrobić wszystko, aby krzywdzenie dziecka zatrzymać. Nasza rola w tym procesie jest niezwykle istotna.

Dziecko będzie zawsze „słabsze” od dorosłego. I będzie miało dużo mniej narzędzi i możliwości do swojej ochrony. My, dorośli, nadal często uważamy, że dziecko kłamie, manipuluje czy wymyśla problemy. Zwłaszcza kiedy mówi nam o trudnych sprawach, które nie mieszczą się nam w głowach. O znęcaniu, wykorzystywaniu seksualnym, zaniedbaniu. Nie chcemy też przyjąć prawdy o tym, że rodzice czy inni dorośli potrafią skrzywdzić dziecko w tak dotkliwy sposób. Boimy się wziąć odpowiedzialność, zareagować. Często czujemy się winni, że oskarżamy nie mając 100 % dowodów. Dużo bliżej nam do troski o dorosłego w tej sytuacji, niż o samo dziecko. Standardy to nowa rzeczywistość, która miejmy nadzieję, będzie kształtowała naszą świadomość i odwagę.

Dzięki naszej postawie i reakcji istnieje szansa – całkiem spora – że liczba dzieci krzywdzonych istotnie zmaleje, a wskaźnik śmiertelnych przypadków zaniknie. Aby tak się stało, każdy z nas musi poczuć się odpowiedzialny, uważny i gotowy do zareagowania.

- Wzór standardów ochrony dzieci dla Zagród edukacyjnych jest dostępny na stronie: zagrodaedukacyjna.pl w zakładce Aktualności.
- Materiały dotyczące tworzenia i wdrażania Standardów ochrony dzieci można znaleźć na stronie: www.standardy.fdds.pl

Opracowała:
Magdalena Hojnor
Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Aspekt bezpieczeństwa sanitarnego uwzględnieniem roli inspekcji sanitarnej w produkcji i obrocie żywnością.

Aspekt bezpieczeństwa sanitarnego nie można ująć inaczej jak w rozumieniu służb sanitarnych, które sprawują bezpośredni nadzór.

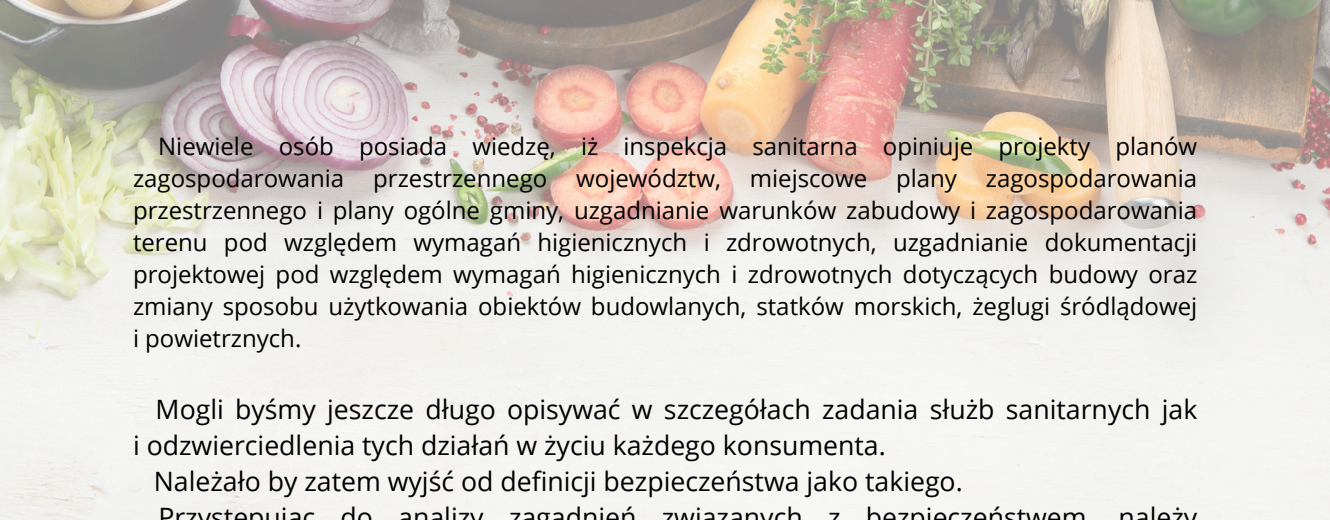
Na wstępie należy odnieść się do zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej, która jest organem administracji rządowej, powoływana do sprawowania nadzoru na bezpieczeństwem obywateli. Swoje zadania wykonuje w oparciu o Ustawę o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Do głównych zadań inspekcji sanitarnej należy nadzór nad warunkami:

- higieny środowiska,
- higieny pracy w zakładach pracy,
- higieny radiacyjnej,
- higieny procesów nauczania i wychowania,
- higieny wypoczynku i rekreacji,
- zdrowotnymi żywności, żywienia i produktów kosmetycznych,
- higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne

Takie działania mają na celu ochronę zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Nie można również pominąć informacji o działaniach nadzorowych nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, powietrza w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, gleby, wód i innych elementów środowiska w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach. Ważnym aspektem sanitarnym jest również utrzymania należytego stanu higienicznego nieruchomości, zakładów pracy, instytucji, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, dróg, ulic oraz osobowego i towarowego transportu kolejowego, drogowego, lotniczego i morskiego. Nie bez znaczenia bardzo istotne są warunki produkcji, transportu, przechowywania i sprzedaży żywności oraz warunków żywienia zbiorowego, nadzoru nad jakością zdrowotną żywności, warunków zdrowotnych produkcji materiałów i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością, produktami kosmetycznymi oraz innymi wyrobami mogącymi mieć wpływ na zdrowie ludzi.

Niewiele osób posiada wiedzę, iż inspekcja sanitarna opiniuje projekty planów zagospodarowania przestrzennego województw, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i plany ogólne gminy, uzgadnianie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych, uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych, statków morskich, żeglugi śródlądowej i powietrznych.

Mogli byśmy jeszcze długo opisywać w szczegółach zadania służb sanitarnych jak i odzwierciedlenia tych działań w życiu każdego konsumenta.

Należało by zatem wyjść od definicji bezpieczeństwa jako takiego.

Przystępując do analizy zagadnień związanych z bezpieczeństwem, należy wyeksponować wykładnię definicyjną pojęcia „bezpieczeństwo”. W tym aspekcie można wskazać, że subiektywnie odczuwane przez jednostkę bezpieczeństwo przekłada się na bezpieczeństwo grup społecznych i zbiorowości, a gdy bezpieczeństwo to jest zachowane, istnieje gwarancja rozwoju społecznego.

Bezpieczeństwo jest nie tyle określonym stanem rzeczy, ile ciągłym procesem społecznym, w ramach którego podmioty działające starają się doskonalić mechanizmy zapewniające im poczucie bezpieczeństwa. Pojęcie bezpieczeństwa jest definiowane szeroko i wieloznacznie w zależności od dziedzin życia.

Jednak przejdźmy do zdefiniowania bezpieczeństwa sanitarnego, a dokładniej bezpieczeństwa produkcji żywności.

Bezpieczeństwo sanitarne to szerokie pojęcie, które obejmuje zespół działań mających na celu ochronę zdrowia publicznego poprzez zapobieganie chorobom zakaźnym i nie tylko. Jest to stan, w którym czynniki szkodliwe dla zdrowia są ograniczone do poziomu, który nie zagraża zdrowiu ludzi. W skrócie, bezpieczeństwo sanitarne to gwarancja, że nasze otoczenie jest bezpieczne dla zdrowia, a kontekście produkcji żywności to gwarancja zapewnienia takich warunków, które będą sprzyjać na tworzeniu artykułów spożywczych zdrowych.

Możemy zadać zasadnicze pytanie, co znaczy - Nadzór sanitarny nad żywnością?

Nadzór sanitarny nad żywnością to zespół działań podejmowanych przez odpowiednie organy państwowe (w Polsce głównie przez Państwową Inspekcję Sanitarną) w celu zapewnienia, że żywność, która trafia na nasze stoły, jest bezpieczna dla zdrowia i spełnia wszystkie wymagane normy jakości.

Celem nadzoru sanitarnego jest:

- Ochrona zdrowia konsumentów: zapobieganie chorobom związanym z żywnością, takim jak zatrucia pokarmowe,
- Gwarancja jakości żywności: kontrola, czy żywność jest produkowana, przetwarzana i przechowywana zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- Zapobieganie nieuczciwym praktykom: wykrywanie i zwalczanie oszustw związanych z żywnością, takich jak fałszowanie produktów czy wprowadzanie konsumentów w błąd co do jej składu,
- Kontrole w zakładach produkcyjnych: sprawdzanie warunków higienicznych, wyposażenia, procesów technologicznych,

- Badania laboratoryjne: analiza próbek żywności pod kątem obecności szkodliwych substancji, drobnoustrojów itp.,
- Ocena dokumentacji: analiza dokumentacji związanej z produkcją i obrotem żywnością (np. receptury, atesty),
- Współpraca z innymi organami: wymiana informacji z innymi służbami, np. weterynarią, inspekcją ochrony nasiennictwa, czy inspekcją artykułów rolno spożywczych.

Nie możemy także pominąć :

- Działań edukacyjnych, takich jak; informowanie producentów, dystrybutorów i konsumentów o obowiązujących przepisach i zasadach bezpieczeństwa żywności.

Jak już wcześniej wspomniałam nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia sprawowany przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej powołanej do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego (określony został w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej), w tym poprzez sprawowanie nadzoru m.in. nad warunkami zdrowotnymi żywności w celu ochrony zdrowia ludzkiego w myśl [art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej].

Wykonywanie tego zadania polega na sprawowaniu bieżącego nadzoru sanitarnego, w ramach którego kontrolowane jest przestrzeganie przez podmioty przepisów prawa żywnościowego, określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące:

- warunków produkcji, transportu, przechowywania i sprzedaży żywności;
- warunków zdrowotnych produkcji materiałów oraz obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością;
- jakości zdrowotnej żywności [art. 2; art. 4 ust. 1 pkt 3, pkt 3a, pkt 4 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej].

Sposoby realizacji nadzoru, to:

1. Urzędowe kontrole w podległych zakładach [zarówno na etapie zatwierdzania zakładów (przed ich uruchomieniem), jak i podczas prowadzenia w nich działalności przez podmioty];
2. Graniczne kontrole sanitarne obejmujące żywność pochodzenia niezwierzęcego oraz materiały lub wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, przywożone z państw trzecich;
3. Kontrole jakości żywności oraz materiałów lub wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, w szczególności poprzez pobór próbek do badań laboratoryjnych;
4. Kontrole sposobu żywienia, w szczególności dzieci i młodzieży w jednostkach systemu oświaty; pacjentów w szpitalach;
5. Ocena prawidłowości znakowania, prezentacji, reklamy żywności (przeprowadzana również w trakcie urzędowych kontroli w zakładach, poboru próbek) – ocena np. opakowań jednostkowych, informacji na stronach internetowych, reklamy medialnej (radio, telewizja);
6. Podejmowanie działań w ramach systemu RASFF (System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach) – wycofywanie z rynku produktów niebezpiecznych, szkodliwych dla zdrowia i/lub życia ludzi (żywności, materiałów/wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością);
7. Prowadzenie postępowań administracyjnych i/lub egzekucyjnych względem podmiotów, które nie przestrzegają wymagań prawa żywnościowego;
8. Rozpatrywanie skarg i wniosków.

Podstawowe akty prawne, w oparciu o które podejmowane są działania inspekcji sanitarnej w kontekście bezpieczeństwa żywności i materiałów/wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością:

1. ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej;
2. ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia;
3. rozporządzenie (WE) Nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności;
4. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/ EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG (rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych);
5. rozporządzenie (WE) Nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych;
6. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004; 7. rozporządzenie (WE) Nr 1935/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 października 2004 r. w sprawie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz uchylające dyrektywy 80/590/EWG i 89/109/EWG.

Powyższe zadania inspekcja sanitarna realizuje w procesie produkcji żywności. Oczywiście nie można pominąć zdefiniowania **produkcji żywności**, jest to szeroki zakres działań, obejmujących wszystko, co dzieje się z surowcami rolnymi od momentu ich wyprodukowania na polu, aż do momentu, gdy jako gotowy produkt trafią na nasze stoły. Zgodnie z często używanym stwierdzeniem „od pola do stołu”.

Proces produkcji żywności można podzielić na kilka etapów:

Produkcja pierwotna: polegająca na uprawie roślin: zboża, warzywa, owoce, hodowli zwierząt: *bydło, drób, ryby*, hodowli roślin morskich: *alg*.

Przetwórstwo: polegające na obróbce surowców: *mycie, sortowanie, obieranie, konserwowanie: suszenie, mrożenie, marynowanie, pasteryzacja, przetwarzanie: mielenie, pieczenie, gotowanie, pakowanie: przygotowanie produktu do sprzedaży.*

Dystrybucja: polegająca na transporcie: *przewożenie żywności z zakładów produkcyjnych do sklepów, restauracji itp., magazynowanie: przechowywanie żywności w odpowiednich warunkach, sprzedaż: detaliczna (sklepy) lub hurtowa (do innych przedsiębiorstw).*

W tym miejscu należy się zastanowić, dlaczego produkcja żywności jest tak ważna? Otóż zapewnienie pożywienia jest to podstawowy warunek przetrwania człowieka. Pamiętajmy o tworzonych miejscach pracy w sektorze rolno-spożywczym, gdzie zatrudniani są miliony ludzi na całym świecie. Produkcja żywności jest jednym z najważniejszych sektorów gospodarki wielu krajów. Wpływa to na rozwój gospodarki, jak i powstawanie nowych wyzwań związanych z produkcją najważniejszych produktów na świecie. Wraz ze zwiększającą się populacją wzrasta zapotrzebowanie na coraz to więcej żywności. Rozwój technologii jest kolejnym czynnikiem wpływającym na zwiększenie produkcji żywności.

Poza tak oczywistymi potrzebami ludzi nie sposób nie zauważyć także czynników zewnętrznych, na które człowiek nie ma często wpływu. Zaliczyć do nich możemy zmiany klimatyczne, ekstremalne zjawiska pogodowe, susze i powodzie utrudniają produkcję żywności.

Produkując żywność należy pamiętać o zrównoważonym rozwoju, z zachowaniem konieczności produkcji żywności w sposób, który nie szkodzi środowisku. Stosowane nawozy sztuczne i środki ochrony roślin powoduje zanieczyszczenia wód i gleby. Pamiętajmy o emisji gazów cieplarnianych: Hodowla zwierząt, zwłaszcza bydła, przyczynia się do emisji metanu. Również zjawisko deforestacji mające na celu wylesianie pod uprawę roślin.

Kolokwialnie mówiąc musimy dążyć do ograniczenia stosowania środków ochrony roślin silnie oddziałujących na nasze środowisko, ale przede wszystkim na nasz organizm. W tej kwestii oczywiście pojawia się polemika pomiędzy przedstawicielami ochrony zdrowia i w tym właściwe inspekcji sanitarnej, a producentami produkcji pierwotnej żywności. Każda ze stron tej jakże trudnej, a jednak istotnej polonizacji ma swoją uargumentowaną rację. Z jednej strony mamy za

zadanie zapewnić żywność dla całej ludzkości, tak aby wyeliminować głód na świecie. Z drugiej jednak strony możemy zastanowić się, czy nadprodukcja żywności i stosowanie chemicznych środków ochrony roślin niesie więcej zła dla ludzkości, niż dobra.

Niestety w jednych rejonach nadal mamy do czynienia z występującym głodem, a tym czasem w innych rejonach występuje bardzo duże marnowanie żywności. Pamiętajmy również, że duże zbiory wiążą się ze stosowaniem dużej ilości środków chemicznych do ochrony roślin przed chorobami. Jednych chroniąc w ten sposób uprawy niestety pogarszamy w sposób znaczący zdrowie konsumentów. W ten sposób wracamy do punktu wyjścia i bezpieczeństwa żywności, w celu zapewnienia, że żywność jest bezpieczna dla konsumentów. Ponadto pojawiające się trendy w produkcji żywności, jak:

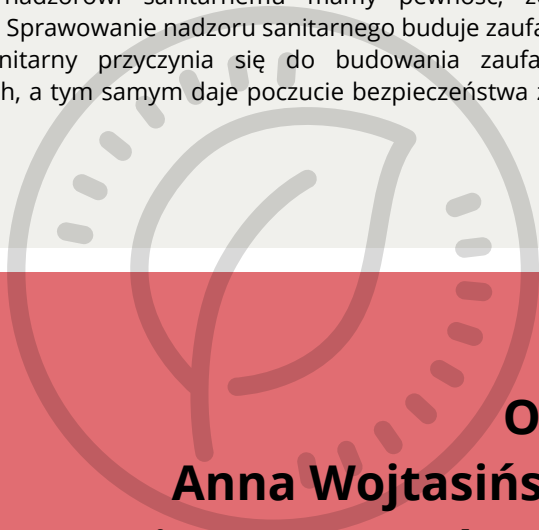
- Żywność ekologiczna, produkcja bez stosowania sztucznych nawozów i środków ochrony roślin.
- Żywność funkcjonalna, żywność wzbogacona o składniki odżywcze, korzystnie wpływające na zdrowie.
- Żywność lokalna, promowanie produktów pochodzących z najbliższej okolicy.
- Żywność roślinna, coraz większa popularność diet wegetariańskich i wegańskich, które wpisują się w bezpieczeństwo zdrowotne żywności.

Oczywiście do tego należy ponownie przywołać nadzór inspekcji sanitarnej nad nieuczciwą praktyką produkcyjną, przeprowadzane urzędowe kontrole żywności, analizy laboratoryjne środków spożywczych, kontrola znakowania, jak i równie istotna edukacja prozdrowotna społeczeństwa.

W podsumowaniu mojego wywodu nasuwa się pytanie:

Dlaczego nadzór sanitarny jest tak ważny?

Odpowiadając możemy śmiało zaryzykować stwierdzenie, iż nadzór sanitarny jest niezwykle istotny, ponieważ, chroni nasze zdrowie. Dzięki niemu możemy być pewni, że spożywana przez nas żywność nie stanowi zagrożenia dla naszego zdrowia. Gwarantuje wysoką jakość produktów, i dzięki nadzorowi sanitarnemu mamy pewność, że kupujemy produkty o deklarowanej jakości. Sprawowanie nadzoru sanitarnego buduje zaufanie konsumentów. Efektywny nadzór sanitarny przyczynia się do budowania zaufania konsumentów do produktów spożywczych, a tym samym daje poczucie bezpieczeństwa zarówno konsumentom jak i producentom.

**Opracowała:
Anna Wojtasińska-Żygadło
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Środzie Śląskiej**

VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych

Warszawa, 9 - 10 grudnia 2024

PROGRAM RAMOWY

9 grudnia 2024

10.00 – 10.30 rozpoczęcie konferencji, oficjalne wystąpienia

10.30 – 13.30 sesja plenarna „Aspekty bezpieczeństwa w Zagrodach Edukacyjnych”

- aspekt bezpieczeństwa i higieny pracy
- aspekt prawa budowlanego
- aspekt bezpieczeństwa przeciwpożarowego
- aspekt bezpieczeństwa sanitarnego
- aspekt bezpieczeństwa weterynaryjnego
- aspekt ochrony małoletnich

13.30 – 15.00 *obiad*

15.00 – 19.00 warsztaty World cafe ”Jarmark inspiracji”

19.30 *kolacja*

10 grudnia 2024

9.00 – 12.30 sesja plenarna „Konteksty funkcjonowania Zagród Edukacyjnych”

- konteksty kreatywności
- konteksty Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 i polityk krajowych
- konteksty bezpieczeństwa żywnościowego

12.30 – 13.00 sesja plenarna podsumowująca, zakończenie konferencji

13.00 *obiad*

**Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

Patronat honorowy
Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Czesława Siekierskiego

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
"Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Ogólnopolska Sieć® Zagród Edukacyjnych

<https://zagrodaedukacyjna.pl>

